

Teorie konfliktów społecznych

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Krzysztof Olechnicki, Paweł Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Warszawa 2000, s. 98.
- Źródło: CBOS, *O szansach młodych w III RP, Komunikat z badań 135/2014*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 29.12.2020 r.].

- Źródło: Krzysztof Brzechczyn, *Polityka jako proces rewolucyjnej zmiany społecznej. Od Marksa do współczesnych teorii rewolucji w socjologii historyczno-porównawczej*, [w:] *Koncepcje polityki*, red. Włodzimierz Wesołowski, Warszawa 2010, s. 276.
- Źródło: Marek S. Szczepański, Anna Śliz, *Konflikt społeczny i jego funkcje. Między destrukcją a kreacją*, 2011 r., dostępny w internecie: dlibra.umcs.lublin.pl [dostęp 19.02.2021 r.].
- Źródło: *oprac. własne*.

Teorie konfliktów społecznych

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

⌋ Krzysztof Olechnicki, Paweł Załęcki

Słownik socjologiczny

Konflikt społeczny jest to proces społeczny zachodzący między jednostkami, grupami, klasami, narodami, państwami czy organizacjami, wynikający ze sprzeczności ich interesów, celów, intencji, poglądów, zamiarów, motywacji czy obowiązków, powodujący powstanie wrogości między nimi.

Źródło: Krzysztof Olechnicki, Paweł Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Warszawa 2000, s. 98.

Historia ludzkości to historia konfliktów. Dzięki nim, a przede wszystkim dzięki umiejętnemu ich rozwiązywaniu, ludzkość regulowała swoje wzajemne relacje, zmieniając normy społeczne, wprowadzając nowe stosunki pomiędzy jednostkami i grupami społecznymi, czy w końcu decydując o równouprawnieniu kolejnych mniejszości. Konflikt, sam w sobie budzący obawy, dobrze i trwale rozwiązany, może przynieść pozytywne i długofalowe skutki społeczne.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest konflikt społeczny.
- Przeanalizujesz podstawowe metody rozwiązywania konfliktów (mediacje, negocjacje, arbitraż).
- Wskażesz zalety i wady metod rozwiązywania konfliktów.
- Ocenisz znaczenie konfliktów dla rozwoju społeczeństw.

Przeczytaj

Teoretyczne koncepcje konfliktów społecznych

Konflikty są nieuniknione i wpisane w istotę oraz funkcjonowanie społeczeństw. Są zjawiskiem niejednorodnym, mogą być dla struktury społecznej funkcjonalne lub dysfunkcjonalne. W socjologii klasycznej dominują dwa podejścia teoretyczne wyjaśniające naturę konfliktów społecznych – teorie: [Karola Marksa](#) i [Georga Simmla](#).

Nawiązują do nich współczesne ujęcia teoretyczne, zwłaszcza dwa wiodące.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Konflikt społeczny w ujęciu marksizmu

Konfliktowe ujęcie rzeczywistości w pracach Marksa i jego zwolenników można analizować na kilku płaszczyznach.

Grafika na licencji: CC0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zdaniem Marksa występowanie konfliktu między zbiorowościami dominującymi i podporządkowanymi jest nieuniknione i uwarunkowane nierównomiernym dostępem do pożądanych dóbr, zwłaszcza władzy i posiadania. Zakwestionowanie podziału dóbr zależy od stopnia świadomości wspólnych interesów (przejście od klasy w sobie do klasy dla siebie), ponieważ dopiero zjednoczenie świadomej zbiorowości implikuje działania na rzecz utworzenia organizacji politycznej kierującej konfliktem ([instytucjonalizacja konfliktu](#)), a to z kolei powoduje polaryzację zbiorowości dominujących i podporządkowanych (walka uformowanych klas), zmianę systemu i redystrybucję pożądanych dóbr.

Według Marksa konflikt jest zjawiskiem nieuchronnym o rewolucyjnym charakterze i niezbędnym jako czynnik przekształceń i postępu społecznego.

Konflikt społeczny w ujęciu Georga Simmla

Nie wszystkie koncepcje socjologiczne przyjmowały powyższy konfliktowy model społeczeństwa, kładły jednak nacisk na konieczność analizy konfliktów i uznania ich poważnego znaczenia w życiu społecznym.

Georg Simmel zaprzeczył rewolucyjnej naturze konfliktu społecznego, wprowadził – obok **konfliktu gwałtownego** – definicje łagodniejszych form konfliktów, takich jak **kompromis** czy **układ**. Twierdził bowiem, że gwałtowność konfliktu jest zależna jedynie od zaangażowania emocjonalnego stron.

Konflikt jest instrumentem działania grup lub zbiorowości, a nie ich immanentną cechą. Jeśli więc jest środkiem prowadzącym do celu, jego przebieg nie musi być gwałtowny (rewolucyjny). Nie prowadzi też do polaryzacji grup społecznych, jak twierdzą marksiści, lecz sprzyja stabilizacji systemu społecznego, łagodząc nagromadzone napięcia za pomocą regulacji normatywnych. Konflikt, zdaniem Simmela, ma charakter integrujący system społeczny.

Georg Simmel

Źródło: domena publiczna.

Dialektyczna teoria konfliktu – Ralph Dahrendorf

Koncepcja ta, opracowana przez [Ralph Dahrendorfa](#), przedstawia model społeczeństwa opierający się na założeniach wszechobecności zjawisk zmiany i konfliktu oraz przymusu jako podstawy istnienia społeczeństw. Jego zdaniem każde społeczeństwo poddane jest nieustannie procesom zmian.

W każdym społeczeństwie istnieją zawsze sprzeczności i konflikty, ponieważ powszechne są stosunki zależności, które powodują wyłanianie się skonfliktowanych grup społecznych. Wszystkie części społeczeństwa przyczyniają się stale do jego dezintegracji i zmiany. Każde społeczeństwo zawdzięcza swą integrację przymusowi.

Ralph Dahrendorf, nawiązując do wcześniejszych analiz struktur klasowych przedstawionych przez Marksa, wprowadza pojęcie **związków imperatywnie skoordynowanych**, czyli takich organizacji, w których występuje nieuchronna sprzeczność interesów między przełożonymi i podwładnymi, zarządzającymi i pracownikami. Przykładem jest dla niego organizacja przemysłowa czy

Ralf Dahrendorf

Źródło: Library of the London School of Economics and Political Science, no known copyright restrictions.

administracyjna struktura biurokratyczna, a także państwo, Kościół, partia polityczna, szkoła czy klub.

Dahrendorf wszystkie podmioty życia społecznego, w których występuje stosunek dominacji i zależności, nazywa klasami. Nie da się wyeliminować przyczyn konfliktów, można jedynie rozwiązać i uregulować przejawy konfliktów w jednym ich wymiarze: gwałtowności przebiegu. Regulacja jest możliwa, gdy obie strony starają się zrozumieć racje oponenta i konieczność sytuacji konfliktowej (akceptacja istnienia strukturalnych powodów konfliktu), oraz gdy obie strony zgadzają się na pewne formalne reguły gry.

Dahrendorf wskazuje na trzy typy regulacji:

- próby pogodzenia podejmowane w ramach określonych instytucji – kompetentnych, neutralnych, demokratycznych i mających odpowiedni aparat wykonawczy;
- zaproszenie do rozmów konsultanta lub mediatora;
- arbitraż.

Te trzy typy postępowania mogą być kolejnymi etapami regulacji konfliktu lub oddzielnymi rodzajami regulacji.

Koncepcja konfliktu Dahrendorfa jest jego propozycją alternatywną wobec funkcjonalistycznego ujęcia konfliktu społecznego, reprezentowanego przez [Lewisa A. Cosera](#).

Funkcjonalna teoria konfliktu – Lewis A. Coser

Model społeczeństwa opisany przez Cosera zakłada istnienie niezmiennych aspektów koniecznych do jego trwałości. Są to podstawowe wartości i normy grupowe, ale najważniejsze części społeczeństwa to grupy społeczne i osoby będące w konflikcie z grupami.

Coser bada problem granic grupy oraz wpływ konfliktu na ich wzmocnienie. Jednostka staje się ważnym elementem struktury, gdy jej stosunki z grupą są konfliktowe, ponieważ wróg znajdujący się wewnątrz grupy, kwestionujący wyznawane przez nią wartości i interesy zagraża jej jedności. Teoria funkcjonalna nie upatruje źródeł sytuacji konfliktowych w zdeterminowanych właściwościach struktury społecznej, lecz

Lewis A. Coser

Źródło: AzizAlizad, licencja: CC BY-SA 4.0.

w dążeniach jednostek – ich aspiracjach, niezaspokojonych ambicjach, kwestionowaniu przez upośledzonych członków grupy prawomocności istniejącego rozdziału dóbr, ograniczeniu ruchliwości jednostek w dostępie do uzyskania członkostwa w grupach uprzywilejowanych.

Konflikty należy postrzegać nie jako czynnik dysfunkcyjny, lecz jako czynnik pozytywny o znaczeniu adaptacyjnym, przyczyniający się do wzrostu integracji społecznej. Coser, podobnie jak Simmel, traktuje konflikt wewnętrzny jako zjawisko podtrzymujące żywotność wzorów organizacji społecznej.

Coser jest też autorem ważnego prawa socjologicznego, utrzymującego, że konflikt zewnętrzny (np. istnienie negatywnej grupy odniesienia zagrażającej jakiejś społeczności) także zwiększa integrację wewnętrzną grupy.

Rodzaje konfliktów społecznych

Konflikt społeczny to stały, wszechobecny element wszelkich stosunków społecznych. Jest przyczyną nieustannie zachodzących procesów zmian społecznych. Do podstawowych rodzajów konfliktów społecznych, biorąc pod uwagę zarówno ich uczestników, jak i źródła konfliktów, zaliczamy:

konflikt bezpośredni

Rozgrywa się między zantagonizowanymi stronami, bez pośrednictwa osób, grup czy instytucji trzecich.

konflikt pośredni

Jest prowadzony z dominującym udziałem osób trzecich, niebędących stroną konfliktu (np. instytucji sądowych).

konflikt elementarny

Występuje pojedynczo, nie nakładają się na niego w określonej sytuacji inne konflikty.

konflikt jawny

Jest uświadamiany i manifestowany przez zaangażowane w niego jednostki, co umożliwia próby rozwiązania go przez odpowiednie działania, inaczej niż w wypadku konfliktu ukrytego.

konflikt ukryty

Jest nieuświadamiany, często wyparty do nieświadomości, nie ma przez to szans na rozwiązanie (w jego wyniku mogą się ujawniać negatywne efekty pośrednie: nerwice, frustracja).

konflikt ideologiczny

Wynika ze sprzeczności w sferze aprobowanych wartości, norm, programów ideologicznych.

konflikt instrumentalny

Jest aranżowany z premedytacją w celu osiągnięcia korzyści lub wywołany jako zabieg taktyczny (np. dla odwrócenia uwagi od rzeczywistego konfliktu).

konflikt klasowy

Wynika ze sprzeczności interesów klas społecznych w sferze ekonomicznej (własność środków produkcji i dystrybucja dóbr), politycznej i ideologicznej (różnice w systemach wartości) – u Karola Marksa konflikt między klasą wyzyskiwaną i wyzyskującą.

konflikt kulturowy

Powstaje w sytuacji, gdy kontaktujący się ze sobą przedstawiciele odmiennych kultur uświadamiają sobie sprzeczność wyznawanych wartości i norm (zwłaszcza związanych z ciągłością kultury) i uważają, że są one w jakiś sposób zagrożone (często jest to tzw. zderzenie kultur).

konflikt organizacyjny

Rozgrywa się między jednostkami lub grupami wzajemnie od siebie uzależnionymi w ramach organizacji (np. zakładu produkcyjnego).

konflikt pokoleń

Zachodzi między dwiema generacjami: rodziców i dzieci, występuje w wielu społeczeństwach, jest normalnym zjawiskiem związanym z przemianami psychofizycznymi okresu adolescencji.

konflikt poznawczy

Wynika z faktu, że jednostki różnią się w ocenie tej samej rzeczywistości i wyciągają z niej odmienne wnioski dotyczące ich działania.

Oprac. na podst.: K. Olechnicki, P. Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Warszawa 2000, s. 98–99.

Słownik

instytucjonalizacja konfliktu

utworzenie organizacji politycznej zarządzającej konfliktem

konflikt

zjawisko powszechne, związane z życiem społecznym; często jest to niezgodność między jednostkami bądź grupami, wynikająca ze sprzeczności interesów

marksizm

światopogląd polityczno-społeczno-gospodarczy wywodzący się z teorii Karola Marksa, a także, w mniejszym stopniu, Fryderyka Engelsa

Gra interaktywna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę.

Test

Sprawdź swoją wiedzę o konfliktach społecznych

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Ćwiczenie 1

Ułóż pytanie quizowe dotyczące tematu lekcji i daj je do rozwiązania innym uczniom.

Question: ...

- a. ...
- b. ...
- c. ...
- d. ...

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Wskaż właściwe zakończenie zdania.

Rozmowy podjęte dobrowolnie przez strony konfliktu to...

- mediacje.
- negocjacje.
- arbitraż.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj ćwiczenie.

” Anna Śliz, Marek S. Szczepański

Konflikt społeczny i jego funkcje. Między destrukcją a kreacją

Karol Marks dostrzegł podstawową siłę leżącą u podstaw konfliktu społecznego w nierównym rozdziale zasobów w systemie, co wywoływało wewnętrzny konflikt interesów. Sytuacja ta prowadziła do dychotomicznego podziału społeczeństwa (...). Tak ukształtowane *status quo* społeczne trwa do momentu, aż członkowie zbiorowości podporządkowanej staną się świadomi swojej sytuacji, wynikającej z dystrybucji zasobów, i zaczną kwestionować legitymację systemu. Siła kwestionowania systemu jest proporcjonalna do stopnia świadomości grup podporządkowanych w aspekcie ich prawdziwych interesów.

Źródło: Marek S. Szczepański, Anna Śliz, *Konflikt społeczny i jego funkcje. Między destrukcją a kreacją*, 2011 r., dostępny w internecie: dlibra.umcs.lublin.pl [dostęp 19.02.2021 r.].

Wyjaśnij, na czym według Marksa polegał dychotomiczny podział społeczeństwa.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z definicją i wykonaj ćwiczenie.

Konflikt wewnętrzny, dotyczący sprzeczności, przekonań i wartości człowieka, nazywany jest także konfliktem wewnętrznym.

Źródło: opracowanie własne.

Wyjaśnij, czy podana definicja dotyczy konfliktu interpersonalnego.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tabelą i wykonaj ćwiczenie.

Czy, Pana(i) zdaniem obecnie sytuacja młodych ludzi w Polsce prowadzi do konfliktu między młodymi ludźmi i starszymi, czy też nie?	Odpowiedzi badanych, którzy uważają, że w porównaniu z rówieśnikami sprzed dwudziestu lat obecnie młodzi ludzie w Polsce mają:		
	większe szanse na odniesienie sukcesu	takie same szanse	mniejsze szanse na odniesienie sukcesu
Tak*	35	31	45
Nie**	59	58	47
Trudno powiedzieć	6	11	8

Źródło: CBOS, *O szansach młodych w III RP, Komunikat z badań 135/2014*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 29.12.2020 r.].

* Połączone odpowiedzi „Zdecydowanie tak” i „Raczej tak”

** Połączone odpowiedzi „Zdecydowanie nie” i „Raczej nie”

” Krzysztof Brzechczyn

Polityka jako proces rewolucyjnej zmiany społecznej. Od Marksa do współczesnych teorii rewolucji w socjologii historyczno-porównawczej

W teorii Karola Marksa rewolucja była zatem fundamentalną zmianą społeczną decydującą o mechanizmach przejścia międzyformacyjnego i prowadzącą do przeobrażeń we wszystkich sferach życia społecznego: gospodarczej, polityczno-społecznej i kulturowej. Rewolucje w dziejach są nieuniknione, gdyż warunkuje je stały rozwój sił wytwórczych. Jak pisał Marks: „Żadna formacja społeczna nie ginie, zanim się nie rozwiną wszystkie te siły wytwórcze, którym ona daje dostateczne pole rozwoju, a nowe, wyższe stosunki produkcji nie zjawiają się nigdy na jej miejsce, zanim w łonie starego społeczeństwa nie dojrzeją materialne warunki ich istnienia”. Rewolucje mogą być przedwczesne, gdy wybuchają wtedy, kiedy nowy poziom sił wytwórczych nie jest dostatecznie ukształtowany. Skazane są wówczas na przegraną. Rewolucje dojrzałe wybuchają wtedy, gdy siły wytwórcze ukształtują się na dostatecznie dojrzałym poziomie, co warunkuje całościowe zmiany społeczne. Warto zauważyć, że termin „rewolucja” występuje w pismach Marksa w co najmniej dwóch znaczeniach. W pierwszym oznacza walkę wyzyskiwanych z wyzyskiwaczami w poszczególnych formacjach społecznych, w drugim – walkę postępowego odłamu klasy właścicieli ze stosunkami produkcji i nadbudową polityczno-prawną sankcjonującą interesy konserwatywnego odłamu właścicieli.

Źródło: Krzysztof Brzechczyn, *Polityka jako proces rewolucyjnej zmiany społecznej. Od Marksa do współczesnych teorii rewolucji w socjologii historyczno-porównawczej*, [w:] *Koncepcje polityki*, red. Włodzimierz Wesotowski, Warszawa 2010, s. 276.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Teorie konfliktów społecznych i ich znaczenie dla rozwoju społeczeństw

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

7) przedstawia podstawowe metody rozwiązywania konfliktów (mediacja, negocjacje, arbitraż) oraz zalety i wady wskazanych rozwiązań.

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

10) wyjaśnia mechanizm konfliktów międzygrupowych, w tym ich eskalacji;

11) przedstawia zasady i metody kreatywnego rozwiązywania problemów; analizuje uwarunkowania prawidłowego procesu decyzyjnego, wspomagające rozwiązywanie problemów osobistych i grupowych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest konflikt społeczny;

- analizuje podstawowe metody rozwiązywania konfliktów (mediacje, negocjacje, arbitraż);
- wskazuje zalety i wady metod rozwiązywania konfliktów;
- ocenia znaczenie konfliktów dla rozwoju społeczeństw.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- dyskusja za i przeciw.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie proszeni są, aby wykorzystując burzę mózgów, sformułowali definicję konfliktu społecznego oraz wskazali rodzaje konfliktów społecznych.
2. Przygotowane przez uczniów definicje zostają uzupełnione przez nauczyciela i sprawdzone w słowniku.
3. Przedstawienie tematu i celów lekcji.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zostają podzieleni na trzy grupy. Każda z nich jest proszona o przygotowanie jednej teorii konfliktu społecznego (Marksa, Simmela, Dahrendorfa). Uczniowie prezentują znalezione informacje na temat teorii na forum klasy, na tablicy powstaje tabelka

z najważniejszymi założeniami każdej z nich. Uczniowie podkreślają podobieństwa i wskazują różnice.

2. Wykorzystując mapę myśli, uczniowie charakteryzują sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych. Oceniają ich skuteczność i trwałość.

Faza podsumowująca

1. Wykorzystując dyskusję za i przeciw, uczniowie zastanawiają się nad znaczeniem konfliktów społecznych dla rozwoju społeczeństw. Jedna grupa przygotowuje argumenty za, druga przeciw. Nad całością dyskusji czuwa nauczyciel. Najważniejsze argumenty zostają zapisane na tablicy.

2. Wybrana lub chętna osoba podsumowuje dyskusję, wskazując na wartość sposobów rozwiązywania konfliktów. Pokazuje te, których rezultaty są najtrwalsze, powinna również wskazać przykłady nowych norm społecznych, które były skutkiem konfliktów.

Praca domowa:

Uczniowie proszeni są o przedstawienie w formie eseju przyczyn i sposobu rozwiązania jednego konfliktu społecznego charakterystycznego dla współczesnego świata.

Materiały pomocnicze:

Norman Goodman, *Wstęp do socjologii*, Poznań 2001.

Anthony Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2012.

Gordon Marshall (red.), *Słownik socjologii i nauk społecznych*, Warszawa 2006.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Może zostać wykorzystane jako podsumowanie fazy realizacyjnej lekcji i wstęp do dyskusji.